

УДК 327.7+327.8:341.1/8

DOI <https://doi.org/10.32782/apfs.v049.2024.35>**М. М. Марусинець**ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-7366-9328>

кандидат філологічних наук, доцент,

старший науковий співробітник,

доцент кафедри історії та суспільних дисциплін,

старший дослідник Науково-дослідного центру імені Тиводора Легоцьки

Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II

РОЛЬ ЄС У ВРЕГУЛЮВАННІ ПІВНІЧНОІРЛАНДСЬКОГО КОНФЛІКТУ

Постановка проблеми. Європейське економічне співтовариство (ЄЕС), яке у 1992 р. трансформувалося у Європейський Союз (ЄС), зробили неоціненний внесок у завершення кровопролитного етнополітичного конфлікту в Північній Ірландії та встановлення міцного миру на острові Ірландія. Спільна європейська інтеграція Республіки Ірландія та Великої Британії відіграла важливу роль у мирному процесі та суттєво допомогла знизити напруженість у політичній і соціально-економічній сферах взаємодії між ірландським народом, який до 1922 р. жив у єдиній ірландській державі, але через низку історичних подій був розділений на незалежну Республіку Ірландію і Північну Ірландію у складі Великої Британії. ЄС та спільна європейська інтеграція дали змогу згодом знизити політичну значущість кордону між двома сусідніми та спорідненими державами, що мають суперечливу спільну історію, а після виходу Великої Британії з ЄС – Брекзиту – єдиний сухопутний кордон між країною ЄС, якою є Республіка Ірландія, та Великою Британією, що вийшла з його складу.

ЄС суттєво посприяло розв'язанню північноірландського конфлікту шляхом підготовки та підписання Угоди Страсної п'ятниці 1998 р. [1], яка поклала край затяжному кровопролитному етнополітичному конфлікту, оскільки миробудівництво лежить в основі самого існування ЄС. У «Маастрихтському договорі про Європейський союз» 1992 р. було вперше визначено кілька цілей, щодо яких ЄС відтоді залишається непохитним. До них відносяться врегулювання конфліктів, а також зміцнення міжнародної безпеки, просування регіонального співробітництва, верховенства закону і прав людини, що керуються «принципами, які надихнули ЄС на створення, розвиток і розширення» [2].

Після Брекзиту науковий і політичний інтерес до прагнення ЄС стати глобальним миротворцем рідко розглядався як стратегічні дії, що розроблені довкола Протоколу Північної Ірландії, як частини зусиль з підтримки миру на острові Ірландія завдяки збереженню «прозорого кордону» між Республікою Ірландія та Північною Ірлан-

дією. Більшість дискусій зосереджено на «високій політиці», економіці та поляризації громадської думки в Північній Ірландії, при цьому нові домовленості дещо не пов'язуються з історичною роллю ЄС у мирному процесі. Почасті це пов'язано з тенденцією концептуалізувати роль ЄС як другорядну, коли учасників миротворчої діяльності у Північній Ірландії розглядають як пасивних одержувачів можливостей і фінансових пакетів ЄС. Проте існують приклади і свідчення, які доводять, що витоки миротворчого підходу ЄС можна простежити в Північній Ірландії. Він виник унаслідок стратегічної взаємодії європейських стратегій і структур та дій політиків і представників, які переслідують свої власні політичні бачення на європейській політичній арені.

З цього погляду очевидно, що роль ЄС у мирному процесі в Північній Ірландії має символічне значення. Нові дані показують, як ЄС впровадив нову стратегічну структуру для сприяння взаємозалежності, діалогу і примиренню в Північній Ірландії та на острові Ірландія загалом. Інструментарій ЄС включав у себе об'єднання дійових осіб і місць через територіальні кордони та рівні, що охоплюють європейські, ірландські та британські національні та субнаціональні інститути різними способами. Історичний досвід ЄС у сприянні мирному процесу в Північній Ірландії має велике значення для сьогочасних структур та дипломатів ЄС, які зараз мають справу з наслідками Брекзиту [3].

Після Брекзиту ЄС намагається згладити напруженість на ірландському кордоні за допомогою мирних ініціатив, відновлюючи маргіналізовані прикордонні райони та сприяючи транскордонному співробітництву на національному рівні. Але, незважаючи на таку пряму участь ЄС у житті спільноти, стійкість транскордонного миробудівництва на місцевому рівні викликає сумніви. Загалом, ЄС сприяє забезпеченню «прозорості» кордону на острові Ірландія та подальшій транскордонній співпраці завдяки Протоколу Північної Ірландії, що є частиною договору про Брекзит між Великою Британією та ЄС.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі, присвяченій ролі ЄС у мир-

ному процесі в Північній Ірландії, основна увага приділяється трьом ключовим напрямкам: усуненню прямого насильства через політичну участь на найвищому рівні; транскордонній співпраці; та регіональному транскордонному управлінню, як правило, у короткостроковій перспективі. Однак процес миробудівництва, як правило, вимагає довгострокового підходу і значущої участі тих людей, які безпосередньо постраждали від конфлікту. У цьому контексті на особливу увагу заслуговують наукові розвідки таких ірландських, британських, європейських, канадських та американських дослідників, як Лагана Г., Гейворд К., Мерфі М. К., Бірн С., Левассер К., Реймер Л. Е., Хейворд К., Пітлінг Г., Кокс М., Гельке А., Стівен Ф., Макбрайд І., Мюррей Р., Харріс Н., Коул Н., Конолл Д., Ейдан К., Харві К., Таннам Е., Мерфі М. К., Фіннемор К.

Цікавим і змістовним є спільне дослідження ірландських науковців М. Мерфі та К. Хейворд «Вплив ЄС на мирний процес і угоду в Північній Ірландії в контексті Брекзиту». М. Мерфі та К. Гейворд розглядають вплив членства в ЄС на мирний процес та Угоду Страсної п'ятниці у світлі процесу виходу Великої Британії зі складу ЄС. Автори зазначають, що ЄС істотно вплинув на мирний процес у Північній Ірландії і після Брекзиту продовжує свою миротворчу місію. Усі сторони переговорів щодо Брекзиту швидко погодилися з тим, що життєво важливо зберегти мирний процес і підтримувати виконання Угоди Страсної п'ятниці 1998 р. Однак питання про те, як це зробити, швидко стало предметом явних суперечностей між ЄС, Північною Ірландією, яка знаходиться у складі Великобританії та Республіки Ірландія у складі ЄС. Ці розходження проявляються у вигляді розбіжностей у політичних поглядах на європейську інтеграцію та національний суверенітет. У роботі подано огляд труднощів і непорозумінь, що пов'язані із пошуком спільного підходу Північної Ірландії до ЄС, і пояснюється, як це проявилось в реакції на референдум щодо Брекзиту в червні 2016 р. Авторами розглядається, яким чином сама Угода Страсної п'ятниці пропонує способи подолання деяких найгостріших питань для Північної Ірландії у результаті Брекзиту [4].

Канадські дослідники С. Бірн, К. Левассер, Л. Ремір у праці «Побудова миру в Північній Ірландії: надії на майбутнє» підкреслюють, що для розв'язання етнополітичних конфліктів, подібних до того, що стався у Північній Ірландії, держави, включно з наднаціональними інституціями, такими як ЄС, надають фінансування для отримання «дивідендів миру». Обґрунтування полягає в тому, що фінансування може розв'язати проблему економічних поневірянь і нерівності, тим самим пом'якшуючи соціальні та економічні причини насильства, що лежать в основі кон-

флікту. Це фінансування має безліч назв, наприклад «іноземна допомога», «гуманітарна допомога», «економічна допомога», однак ці ярлики часто розпливчасті й можуть включати фінансування інших цілей, крім миробудівництва (наприклад торгівлі) [5].

Ірландська дослідниця К. Гейворд у своїй статті «ЄС і трансформація ірландського кордону» описує, як європейська інтеграція допомогла згодом послабити політичне значення кордону між Ірландією та Великою Британією, що сприяло ухваленню Декларації на Даунінг-стріт у 1993 р. Останнім часом ЄС намагався більш явно згладити напруженість на кордоні з Ірландією за допомогою мирних ініціатив, відновлення маргіналізованих прикордонних районів і сприяння транскордонному співробітництву на національному рівні. Але, незважаючи на таку пряму участь спільноти ЄС, стійкість транскордонного миробудівництва на місцевому рівні викликає сумніви. К. Гейворд зазначає, що трансформація ірландського кордону як фізичного та символічного вододілу була нерозривно пов'язана з роллю ЄС. На одному рівні ЄС опосередковано допоміг ліквідувати вплив кордону як лінії суперечки між двома державами. На іншому рівні ЄС спробував напругу врегулювати розбіжності, спричинені кордоном між двома спільнотами. У статті розглядається ступінь впливу ЄС на транскордонне миробудівництво в Ірландії та його досвід у наднаціональній інтеграції для сприяння трансформації кордонів, що є оспорюваними в інших країнах [6].

У наукових дослідженнях і засобах масової інформації спостерігається тенденція залишати поза увагою європейський вимір і ключову роль інститутів ЄС у сприянні миру і примиренню в Північній Ірландії. У своїй монографії «Європейський Союз і мирний процес у Північній Ірландії» професорка Г. Лагана уперше встановила структурний і політичний вплив різних учасників та інститутів на мирний процес у Північній Ірландії. Г. Лагана дає вичерпний звіт про роль ЄС, приділяючи особливу увагу внеску Європейського парламенту та Європейської комісії у мирний процес у Північній Ірландії. Авторка зазначає, що роль Європейського парламенту у включенні північноірландського конфлікту до політичного порядку денного добре документована. Участь Європейської комісії в процесі врегулювання конфлікту на ранніх етапах чітко визначена і зосереджена на низці ключових галузей, включно з економічним розвитком, соціальною інтеграцією, міжгромадськими контактами та транскордонним співробітництвом. Аналіз поступової європейзації північноірландського конфлікту в період, що передував припиненню вогню, проведений авторкою,

добре обґрунтований. Г. Лагана наочно ілюструє здатність ЄС впливати на політичні процеси за допомогою транскордонного співробітництва та економічного розвитку. У роботі, зокрема, підкреслюється, що європейська програма «Реасе» зробила життєво важливий внесок у досягнення Угоди Страсної п'ятниці 1998 р. [3].

Мета статті. Основною метою дослідження є ґрунтовний аналіз ролі та внеску ЄС у мирне врегулювання конфлікту в Північній Ірландії та підтримання миру після підписання Угоди Страсної п'ятниці 1998 р., а також після Брекзиту.

Виклад основного матеріалу. Європейський союз відіграв ключову роль у сприянні відновленню Північної Ірландії після десятиліть конфлікту та розколу. Політична підтримка Європейської комісії та спрямування коштів ЄС до Північної Ірландії сприяли реалізації кількох ключових проєктів, спрямованих на поліпшення міжгромадського співробітництва та економічного розвитку. Європейська комісія та Європейський парламент підтримують активну взаємодію з основними політичними силами Північної Ірландії з метою забезпечення подальшого прогресу мирного процесу.

ЄС відіграло важливу роль у підписанні Декларації Даунінг-Стріт 1993 р., яка стала найважливішим кроком до укладення мирного договору Страсної п'ятниці 1998 р. Декларація Даунінг-Стріт була спільною заявою прем'єр-міністра Сполученого Королівства Дж. Мейджора й ірландського прем'єр-міністра А. Рейнольдса в кабінеті британського прем'єр-міністра на Даунінг-Стріт, 10. Декларація підтверджувала як право народу Ірландії на самовизначення, так і те, що Північну Ірландію передадуть Республіці Ірландія від Сполученого Королівства тільки в тому разі, якщо більшість її населення виступатиме за такий крок. У рамках так званого «ірландського виміру» Декларація також включала принцип згоди, згідно з яким «народ острова Ірландія мав виключне право розв'язувати проблеми між Північчю і Півднем шляхом взаємної згоди» [7, с. 58]. Ця заява, що стала згодом одним із пунктів Угоди Страсної п'ятниці, зіграла ключову роль у позитивній зміні ставлення республіканців до врегулювання шляхом переговорів. Спільна декларація також зобов'язувала уряди прагнути до мирного конституційного врегулювання і обіцяла, що партії, пов'язані з воєнізованими формуваннями (такі як Шинн Фейн), зможуть взяти участь у переговорах, якщо відмовляться від насильства [8, с. 487–488].

В цілому, Декларація Даунінг-стріт продемонструвала республіканцям – політичний рух за єдність і незалежність Ірландії і лоялістам – політичний рух за єдність Північної Ірландії з Великобританією, що політичні розбіжності можуть бути

«узгоджені та вирішені виключно мирними політичними засобами». Всупереч припущенню про те, що інклюзивне врегулювання «не поставить під загрозу жодну позицію або принцип», історія декларації вже засвідчила, що компроміс з усіма сторонами був невід'ємною основою мирного процесу в Північній Ірландії [9].

Угода Страсної п'ятниці 1998 р. призвела до створення автономної асамблеї, яка складалася з представників як Демократичної юніоністської партії (ДЮП) – юніоністів, що виступають за збереження Північної Ірландії у складі Великої Британії, так і ірландських націоналістів – Шинн Фейн, які виступають за возз'єднання Північної Ірландії з Республікою Ірландія. Після складного старту, під час якого новостворені інституції зіткнулися з низкою невдач, угода 2007 р. усунула останні перешкоди на шляху до поділу влади. ДЮП, яка не входить до Європейського парламенту, погодилася сформувати коаліційний уряд із Шинн Фейн. Згодом, у квітні 2010 р., було передано повноваження з підтримання правопорядку і правосуддя, на додаток до вже переданих повноважень в інших галузях, таких як охорона здоров'я та освіта.

Цільова група з Північної Ірландії (англ. Northern Ireland Task Force, NITF) була створена у 2007 р. президентом Європейської Комісії Ж. М. Баррозу на основі десятирічної підтримки ЄС. Цільова група з Північної Ірландії працює під керівництвом Комісара з регіональної політики і прагне сприяти співпраці між відповідними органами ЄС та північноірландською владою. Це включає в себе визначення способів, за допомогою яких виконавча влада Північної Ірландії може більш ефективно взаємодіяти з політиками ЄС, і виділення коштів на важливі проєкти в регіоні [10].

Цільову групу з Північної Ірландії створено для допомоги регіону брати активнішу участь у політичному процесі ЄС і використовувати програми ЄС для зростання і створення робочих місць. Цільова група з Північної Ірландії робить істотний внесок у соціально-економічне відновлення і мирний процес у Північній Ірландії. Група має намір і далі підтримати економічне зростання, створення робочих місць у Північній Ірландії, поглиблення примирення і вирішення проблем за рахунок інвестицій в освіту, житловий фонд і послуги [10].

Цільова група з Північної Ірландії створила стратегічне партнерство між Північною Ірландією і брюссельським інститутом. Ця ініціатива була явною спробою з боку Комісії підтримати і зміцнити повернення до децентралізованої влади в Північній Ірландії. Стратегічно пов'язуючи інтереси Північної Ірландії та посадовців Європейської комісії, Цільова група сприяє поліп-

шенню взаємодії з ЄС, стимулюючи узгодження низки дій, стратегій і заходів з перспективного планування між Північною Ірландією та ЄС. За цей період також розширилася сфера зовнішніх зв'язків Північної Ірландії, особливо щодо Республіки Ірландія. У питаннях ЄС тепер існує культура обміну інформацією, регулярні політичні контакти та поява спільних для Республіки Ірландія та Великої Британії позицій [4].

У 2008 р. Європейська комісія опублікувала звіт, у якому було визначено можливі шляхи виділення фінансових коштів з метою сприяння поліпшенню відносин між громадами, транскордонному співробітництву, пом'якшенню екологічних проблем і стимулюванню приватних інвестицій у регіоні. На презентації звіту Європейський комісар з питань розширення та політики добросусідства Й. Ган (2014–2019 рр.) заявив, що «Північна Ірландія – це регіон, що вирізняється додатковими проблемами, з якими він зіткнувся у спробі подолати історію конфлікту та сприяти миру, примиренню, стабільності та процвітання, порівняно з іншими регіонами» [11].

Найважливішим елементом рекомендацій Цільової групи з Північної Ірландії стало створення програми «Peace III» (2007–2013 рр.). Загальний бюджет програми склав 333 млн. євро, з яких 225 млн. євро надійшли з Європейського фонду регіонального розвитку (ЄФРР). Програма переслідувала дві основні цілі: примирення громад, що включає ініціативи з врегулювання конфліктів та внесок у розбудову консолідованого ірландського суспільства, що передбачає відновлення міських, сільських і прикордонних районів з метою розв'язання проблеми поділу громад за етнічною ознакою.

Подальший розподіл фінансової підтримки Північної Ірландії здійснювався у рамках програм «Peace IV» (2014–2020 рр.) [12] та транскордонного територіального співробітництва – «Interreg» [13]. Фінансовий внесок ЄС у бюджет програми «Peace IV» становив 229 млн євро, а уряд Великої Британії виділив ще 50 млн євро із загального бюджету програми Європейського територіального співробітництва. ЄС також виділив 240 млн євро на фінансування програми «Interreg» [11].

На думку європейської дослідниці Г. Лагани, ЄС часто приписують допомогу у встановленні миру в Північній Ірландії завдяки підписанню Угоди Страсної п'ятниці 1998 р. З огляду на такий неоціненний внесок ЄС у мирне врегулювання північноірландського конфлікту, на думку Г. Лагани, ЄС тепер має використати цей досвід у контексті подолання наслідків, пов'язаних із Брекзітом. Сьогодні констатується, що Брекзіт створює безпрецедентні політичні, економічні та дипломатичні проблеми для відносин, що склалися між Республікою Ірландія та Сполученим

Королівством відносно великої кількості питань Північної Ірландії за останні кілька десятиліть. З моменту початку процесу щодо Брекзіту ЄС приділяв велику увагу захисту Угоди Страсної п'ятниці 1998 р., що призвело до суперечливої імплементації Протоколу Північної Ірландії [14]. ЄС зберіг свою незмінну прихильність миробудівництву в регіоні, що узгоджується з його ширшим підходом у цій галузі [15].

Зобов'язання ЄС захищати усі аспекти Угоди Страсної п'ятниці є вельми похвальним, але воно також надзвичайно амбітне. Повний історичний аналіз ролі ЄС у мирному процесі в Північній Ірландії дає змогу отримати низку уроків. По-перше, однією з найважливіших особливостей стратегії миробудівництва ЄС для Північної Ірландії було прийняття держави як інструменту миробудівництва. Просуваючи спільний англо-ірландський підхід до розв'язання конфліктів, ЄС продемонстрував високий рівень розуміння етнонаціональних та територіальних причин конфлікту [3].

Стратегічний підхід, прийнятий ЄС у Північній Ірландії, враховував складні геополітичні, економічні та культурні реалії через низку мереж та інституцій, що поділяли бажання напряму боротися з першопричинами конфлікту. Відтак, програми ЄС «Peace», зокрема, були зосереджені на створенні й розбудові багаторівневих і конструктивних людських відносин, а не просто на інструментальних і технічних заходах реагування на конфлікт [16].

Мирні програми були і залишаються унікальним інструментом у встановленні та підтримці миру на острові Ірландія. Вони працювали в тандемі з новими інституціями, створеними Угодою Страсної п'ятниці, і які рефлексивно взаємодіяли з найбільш і найменш маргіналізованими громадянами в Північній Ірландії, що пережила насильство. У поточному політичному контексті програма «Peace Plus» (2021–2027 рр.), якій приділяється лише незначна політична та наукова увага, має працювати в тандемі з Протоколом Північної Ірландії, щоб сприяти вертикальній та горизонтальній співпраці між усіма залученими сторонами, створюючи в такий спосіб нову динаміку, що включає поєднання британсько-ірландської координації, громадянського суспільства і мереж із миробудівництва.

Така співпраця гарантувала б урядам, що вони, як і раніше, відповідатимуть за управління великомасштабною бюрократією, яка регулює соціальне та економічне життя, але вона включала б низовий рівень у мирний, а також політичний процес. Сприяння, управління, спрямованість та інституціоналізація інтерактивних форм управління і пов'язаних з ними мирних ініціатив у минулому були успішним підходом до

просування миру і захисту Угоди Страсної п'ятниці [15].

ЄС продемонстрував значний рівень адаптації до контексту мирного процесу в Північній Ірландії. Вимоги часу наголошують на необхідності підтримки та розвитку мирних ініціатив в ЄС для реагування на виклики глобальних політичних трансформацій. Це означає переосмислення миротворчих ініціатив за допомогою численних мереж та інституцій, які вирости навколо ЄС. У цьому контексті Протокол Північної Ірландії має бути гнучким і найвищою мірою залежати від контексту. Це могло б посприяти мережам управління, а також політичним діячам ЄС у їхній роботі, спрямованій на те, щоб допомогти новим соціально-просторовим структурам Великобританії, Республіки Ірландія та ЄС мирно пережити виклик часу [15].

Важливим аспектом у мирному врегулюванні північноірландського конфлікту залишається питання про кордон між Північною Ірландією та Республікою Ірландія, в якому ЄС є ключовим посередником. Тому найбільш значний внесок ЄС у побудову миру в Республіці Ірландії й надалі буде зосереджений на стійкій, функціональній роботі з нормалізації співпраці для взаємної вигоди через державні кордони.

Кордон між 26 графствами незалежної Республіки Ірландія та шістьма графствами Північної Ірландії було проведено у 1921 р. як нібито тимчасове вирішення проблеми надання Республіці Ірландія права на самовизначення без розв'язання громадянської війни на півночі, де більшість хотіла залишитися під британським правлінням. Протягом ХХ ст. розвитку прикордонного регіону на острові Ірландія перешкоджало те, що під час розроблення політики в Північній Ірландії та на території, що пізніше стала Республікою Ірландія, практично не враховувалася транскордонна взаємодія. Нехтування проблем периферійного прикордонного регіону стало причиною конфлікту, унаслідок якого армійські контрольно-пропускні пункти було побудовано поруч із митними постами, а «нічийна земля» перетворилася на «країну бандитів». Ситуація погіршилася після «прикордонної кампанії» воєнізованої Ірландської республіканської армії (ІРА) 1956–1962 рр. – «контрпродуктивної спроби, яка призвела до збільшення використання британських сил безпеки в Північній Ірландії» [17].

Прикордонна кампанія була останньою операцією воєнізованих формувань, які підійшли до проблеми як до прямого «прикордонного конфлікту». Спалах республіканського і лоялістського воєнізованого насильства під час того, що кілька років по тому стало відоме як «Смута», не був викликаний бажанням об'єднання Ірландії або протидією цьому. Швидше, це був складний

конфлікт з приводу того, як і ким має здійснюватися влада в Північній Ірландії. Більшість католицького населення Північної Ірландії та Республіки Ірландія розглядала кордон як штучний поділ і дотримувалася націоналістичної або республіканської політичної ідентичності. Натомість більша частина протестантського населення, яке становило більшість у Північній Ірландії, вважало кордон необхідним для збереження відмінності Північної Ірландії від Республіки Ірландія та її невід'ємного місця у Сполученому Королівстві, звідси їхня юніоністська або лоялістська політична позиція.

Кордон не був основним осередком насильства під час «Смути» – заворушень, прямі наслідки яких були переважно зосереджені в Белфасті, почасти через інтенсивне вербування до воєнізованих формувань у районах, де мешкав робітничий клас, де «протиборчі» спільноти були тісно пов'язані. Це відображає той факт, що міждержавне і міжгромадське відчуження і недовіра, що лежать в основі конфлікту, були спричинені не стільки матеріальним проявом «кордону», скільки його використанням у політичній риториці та культурній символіці. Підхід британського уряду до проблем кордону як до внутрішньої проблеми Сполученого Королівства контрастував з територіальними претензіями ірландської конституції на територію Північної Ірландії. На практиці ірландський уряд прагнув «інтернаціоналізувати» проблему, звільнити конфлікт з повного контролю британських військових [6].

Саме в контексті розбіжностей такого високого рівня тогочасне Європейське економічне співтовариство (ЄЕС), за наполяганням члена Європарламенту ірландця-націоналіста, лауреата Нобелівської премії миру за 1998 р. Дж. Г'юма, нарешті розпочало розгляд «ситуації у Північній Ірландії». У звіті 1984 р. депутата Європарламенту Н. Гаагерупа для комітету Європейського парламенту, який він очолював, цю проблему було віднесено до категорії «національних ідентичностей, що конфліктують», і зроблено висновок, що «ключем» до «будь-якого довгострокового покращення» має бути «всеосяжне ірландсько-британське взаєморозуміння» [6].

У цьому контексті зазначимо, що на початку 1980-х рр. Європейський парламент був єдиним форумом, де обрані представники обох частин Ірландії та Сполученого Королівства могли засідати і працювати разом, тим самим знімаючи гостроту їхніх суперечливих поглядів на конфлікт у Північній Ірландії. Організований у політичні групи, а не в національні делегації, Парламент став першою політичною ареною, де учасники змогли подолати деякі звичайні перешкоди для взаємодії, пов'язані з північноірландським кон-

фліктом. Еволюція Європейського парламенту після його перших прямих виборів 1979 р. також вплинула на формування взаємозалежності, транснаціональних відносин і спільних цілей серед політичних акторів. Успіх, якого він домогся в боротьбі за свої повноваження, привніс додаткову цінність у перевірку законодавства ЄС і розробку політики, за допомогою якої можна було також тонко впливати на внутрішні проблеми країн-членів [18].

Справді, формальні правила роботи комітетів парламенту, а також той факт, що тогочасне ЄЕС загалом утримувалося від застосування традиційних форм ієрархічного контролю у своїх політичних процесах і внутрішніх ієрархій, створювали умови, які давали змогу стратегіям лобювання ініціювати зміни. Таким чином, окремі члени, як-от Дж. Г'юм – політик із Лондондеррі, а також член-засновник і згодом лідер Соціал-демократичної та лейбористської партії (SDLP) – змогли зіграти важливу роль у здійсненні впливу на результати політики та у створенні першої миротворчої мережі ЄС–Північна Ірландія [18].

Кордон справді являв собою величезний метафоричний бар'єр для «взаєморозуміння» між урядами Великої Британії та Республіки Ірландія. Прохолодні міжурядові відносини, які характеризували Ірландію в перші півстоліття незалежності, тривали до вступу Республіки Ірландія та Великої Британії до ЄЕС у 1973 р. Ірландський уряд вирішив представити членство в ЄЕС як підвищення ймовірності об'єднання Ірландії. Проте реальний досвід членства загалом мав зовсім інший ефект. Замість того, щоб посилювати поділ між Великою Британією та Республікою Ірландія як іншими членами ЄС, уряди двох країн дійшли до визначення і побудови спільних позицій у багатьох сферах політики. Значною мірою це стало наслідком ефективного функціонування інститутів ЄС, а не якихось конкретних зусиль ЄС із налагодження зв'язків між двома конфліктуючими урядами.

Спільне членство Великої Британії та Республіки Ірландія у ЄС сприяло тому, що через ірландський кордон та Ірландське море значно розширилася свобода пересування робочої сили, товарів, послуг і капіталу; це ґрунтувалося на правових реаліях членства в ЄС і проявилось в процесах гармонізації регулювання, стандартизації та взаємного визнання, які впливають на бізнес на місцях. Крім того, інвестиції ЄС у прикордонні регіони та транскордонні програми принесли відчутну користь регіону ірландського прикордоння. Ось чому членство в ЄС означало для мирного процесу набагато більше, ніж просто економічна підтримка або зняття митних постів на кордоні. Проте ЄС рідко ставлять у заслугу перебіг мирного процесу. Неабиякою мірою це пов'язано з тим, що

політичні класи й адміністрація Північної Ірландії тримали ЄС «на відстані витягнутої руки» [4].

ЄС загалом вимагав і забезпечував позитивні робочі відносини між урядами Великої Британії та Республіки Ірландія, навіть за тих часів, коли їм було важко зустрічатися публічно, не кажучи вже про те, щоб домовлятися з питань, що стосувалися Північної Ірландії. Наприклад, добрі довірчі відносини між прем'єр-міністром Великої Британії Дж. Мейджором та його ірландським колегою А. Рейнольдсом, про які йшлося у спільних заявах, опублікованих у Брюсселі та на Даунінг-стріт у 1993 р., були важливими для підготовки умов для припинення вогню воєнізованими формуваннями наступного року та багатосторонніх переговорів після цього.

Угода Страсної п'ятниці 1998 р., що послідувала за багатосторонніми переговорами у Північній Ірландії, визнала багаторівневий характер розбіжностей, викликаних кордоном, і відреагувала на це трирівневим підходом. У ЄС розглядали конфлікт у Північній Ірландії як конфлікт між націоналістичною та юніоністською спільнотами. Виконавча влада та Асамблея, які керують Північною Ірландією з повноваженнями, переданими британському парламенту, були створені для забезпечення розподілу влади між юніоністськими та націоналістичними партіями [6].

У другому розділі Угоди Страсної п'ятниці 1998 р. було створено транскордонні органи півночі та півдня для офіційного оформлення співпраці між урядом Ірландської Республіки та виконавчою владою Північної Ірландії, а також між державними службовцями в певних ключових галузях. До компетенції цих «виконавчих органів» півночі та півдня не входять суперечки і вони орієнтовані на конкретні функції, такі як торгівля, водні шляхи та транскордонні програми ЄС [6].

Третя частина Угоди Страсної п'ятниці сприяє регулярним зустрічам між урядом Ірландської Республіки та виконавчою владою Північної Ірландії, а також між представниками урядів і керівниками різних складових частин того, що в Угоді позначається як «ці острови», тобто включно з самоврядними залежними територіями Великої Британії – островом Мен і Нормандськими островами, а також Великою Британією та Республікою Ірландія. Такий крок у бік розширення процесу ухвалення рішень на регіональному рівні є одним із прикладів непрямого впливу ЄС (з його підтримкою субсидіарності та регіонального розвитку) на зміну контексту транскордонного миробудівництва [6].

У контексті транскордонного миробудівництва можна констатувати, що проблеми призвели до того, що кордон став центром забезпечення безпеки між британською та ірландською держа-

вами. Певною мірою це відображало обмеження військового реагування держави на складний воєнізований конфлікт. У результаті перетин кордону став складнішим завданням, а в'їзд в іншу юрисдикцію – менш привабливою перспективою для всіх мандрівників. Хоча безпека в регіоні залишалася напруженою доти, доки мирний процес не було налагоджено (останній спостережний пост британської армії на кордоні було ліквідовано у 2006 р.) та досягнуто певного прогресу в напрямку практичної співпраці у контексті європейської інтеграції [19].

Вступ Північної Ірландії та Республіки Ірландія до Єдиного ринку ЄС у 1993 р. приніс деякі практичні переваги наднаціональної інтеграції, такі як зняття митних бар'єрів. Фонд регіонального розвитку ЄС також справив прямий вплив на соціально-економічні умови, наприклад, шляхом фінансування великих інфраструктурних проєктів, у прикордонному регіоні Республіки Ірландія та довкола нього, який тривалий час потерпав від наслідків конфлікту: занедбаності, недостатніх інвестицій і низької щільності населення. Однак перетворити цю контекстуальну та структурну підтримку на миробудівництво виявилось величезною проблемою.

Як наднаціональний орган, вплив якого здійснюється за посередництва національних і регіональних інституцій та агенцій, як органів, відповідальних за виконання директив ЄС, вплив ЄС на відносини між юніоністами та націоналістами в Північній Ірландії був неминуче обмеженим. Помітним винятком із цього став спосіб, у який силу ЄС як фінансового благодійника використовували в такий спосіб, для того щоб справити прямий вплив на контекст розбудови миру в Північній Ірландії та прикордонному регіоні.

Після Брекзиту ЄС запропонував Великій Британії відкрити офіс Служби зовнішньої діяльності ЄС (англ. The European External Action Service, EEAS) у Белфасті на знак визнання унікального становища Північної Ірландії, але цю пропозицію відхилив уряд Великобританії. Такий офіс міг би виконувати дві функції: технічну (спостереження, за необхідності, за виконанням Протоколу) і дипломатичну (забезпечення хорошого рівня розуміння в Брюсселі політичних, економічних і соціальних умов Північної Ірландії) [20].

Дипломатичне представництво ЄС могло б заповнити прогалину, що утворилася внаслідок закриття офісів Європейської комісії ЄС у Белфасті. Це особливо важливо для Північної Ірландії з чотирьох основних причин. По-перше, Протокол Північної Ірландії означає, що Північна Ірландія, як і раніше, безпосередньо залежатиме від ухвалення рішень у ЄС значно більшою мірою, ніж будь-яка інша частина Великої Британії. По-друге, Північна Ірландія – це суспільство, що

перебуває на етапі переходу до миру. Воно залишається глибоко розділеним політично, зокрема з приводу Брекзиту та умов виходу Великобританії з ЄС. Що більше ЄС обізнаний про обставини в Північній Ірландії, то більше можливостей враховувати її інтереси та потреби, особливо під час реалізації Протоколу Північної Ірландії, який торкнеться регіону. По-третє, значна частина населення Північної Ірландії є громадянами ЄС, і всі, крім невеликої меншини, мають право при народженні на громадянство Республіки Ірландія, а отже, і на громадянство ЄС. І, нарешті, Белфаст, на відміну від альтернатив Лондона та Дубліна, може розглядатися як «нейтральне» місце для представництва ЄС у Північній Ірландії та від неї, що має важливе значення з огляду на відповідні політичні аспекти [21].

Угода Страсної п'ятниці 1998 р. не тільки зробила ірландський кордон менш помітним, а й переглянула відносини між островами таким чином, що кордон перестав бути причиною політичних конфліктів і насильства. Вирішальне значення для цього мав контекст, створений членством Великої Британії та Ірландії у ЄС. Спільне членство у ЄС означало, що обидві держави, по суті, рухалися в одному напрямку, особливо в тих сферах, які стосувалися транскордонного переміщення. 4 вересня 2017 р. тодішній міністр закордонних справ Республіки Ірландія С. Ковені (17 червня 2017 р. – 17 грудня 2022 р.) і головний парламентар щодо Брекзиту від ЄС М. Барньє провели спільну пресконференцію в Брюсселі. На ній М. Барньє намагався підкреслити значення підсумків переговорів щодо Брекзиту для мирного процесу в Північній Ірландії. Він заявив, що «наша мета – забезпечити, щоб Єдиний міграційний простір (англ. Common Travel Area) [22] і Угода Страсної п'ятниці (за які Велика Британія несе особливу відповідальність як согарант) не постраждали від рішення Великої Британії покинути Союз» [23].

Процес перетворення ЄС на захисника Угоди Страсної п'ятниці 1998 р. є дуже цікавим – і він, звісно, не передбачався, коли вперше було висунуто ідею референдуму про вихід Великої Британії з ЄС. Як зазначають чимало дослідників, ЄС відіграє, у кращому разі, невелику роль у тексті Угоди Страсної п'ятниці. Він не брав участі в переговорах з підготовки Угоди, і членству в ЄС не надавали особливого значення під час реалізації її положень. При цьому той факт, що відносини між Великою Британією і Республікою Ірландія стали набагато тіснішими і переплетеними у результаті спільного членства в ЄС, означає, що прагнення забезпечити «недоторканість» Угоди у результаті Брекзиту є можливим тільки за дуже вузького тлумачення самої Угоди. Дійсно, саме з цієї причини і Великобританія, і Республіка Ірландія офі-

ційно висловили свою спільну прихильність Угоді 1998 р. як «дружні сусіди і партнери в ЄС» [1].

Спільне членство в ЄС означало, що обидві держави, по суті, поділяли спільне бачення свого майбутнього, а це означало злагоду щодо цілей і дій по широкому спектру державної політики. Обидві держави були фактично пов'язані спільним майбутнім у рамках ЄС. Таким чином, транскордонна співпраця дала змогу об'єднати ірландський і британський націоналізми, не руйнуючи жоден із них.

Необхідно також відзначити і враховувати той факт, що економічне неблагополуччя вважається однією з важливих причин північноірландського конфлікту [24]. Тому, важливим чинником у мирному процесі в Північній Ірландії є фінансово-економічна допомога ЄС, різних міжнародних організацій та фондів. У період з 1987 р. по 2019 р., у той час як Північна Ірландія переходила від затаженого конфлікту до холодного миру, у рамках цільових програм фінансування мирного процесу було виділено понад два мільярди євро економічної допомоги на побудову миру в Північній Ірландії та прикордонних графствах Республіки Ірландія. Це значна цифра для населення Північної Ірландії, що становить приблизно 1,8 млн. осіб. Загалом, констатується, що ці програми мали позитивний вплив на мирний процес [5].

Висновки. У процесі врегулювання конфлікту в Північній Ірландії були задіяні безліч посередників, зокрема ЄС та його інституції. Мирні ініціативи ЄС призвели до активізації політичних процесів, які були спрямовані на встановлення довгострокового миру, а також на посилення взаємодії між органами державної влади Республіки Ірландія, Північної Ірландії, Великої Британії та ЄС, що уможливило стратегічне реагування на північноірландський конфлікт.

Стратегія ЄС зі встановлення миру – метауправління, що розуміється як способи підвищення координації в роздробленій політичній системі, що ґрунтується на високому ступені автономності безлічі мереж та установ, які управляються самостійно, виявила наявність демократичного дефіциту та проблеми координації, що притаманні політичним мережам. Ці проблеми стали значними перешкодами для розробників політики щодо врегулювання конфлікту та розбудови миру в Північній Ірландії як у ЄС, так і в Республіці Ірландія, Північній Ірландії та Великій Британії. Однак політичні мережі розглядалися як важливий і корисний компонент сучасної політики розбудови миру, здатний значно підвищити ефективність роботи урядів і політичну стабільність за умови ефективного управління.

Зусилля ЄС із врегулювання конфлікту в Північній Ірландії являли собою інтеграцію практик і досвіду, спрямованих на соціальні зміни та від-

новлення, які не були б можливі без метауправління ЄС. Завдяки стратегічному використанню метауправління ініціативи ЄС у царині розбудови миру вийшли за рамки підходів, орієнтованих на безпеку та економічну підтримку. ЄС зосередився на довгостроковому мирному врегулюванні на всіх рівнях ірландського суспільства, де механізми метауправління були необхідні для формування прихованих підходів до розбудови миру «знизу догори» і «згори донизу». Метауправління дало змогу двом країнам-учасникам – Великій Британії, до складу якої входить Північна Ірландія, і Республіці Ірландія – відігравати центральну роль, зробивши стратегію ЄС всеосяжною і прийнятною на всіх рівнях управління.

Присутність публічної політичної мережі, яка активно діяла в рамках європейських інститутів, чинила тиск на громадську думку в пошуках рішень для пом'якшення північноірландського конфлікту. Політичні мережі прагнули домогтися політичних змін і компромісу, спрямованих на усунення глибинних причин насильства. Програму ЄС з миру і примирення в Північній Ірландії (EU Peace Programme) було структуровано і реалізовано як модель миробудівництва та регіонального розвитку. Ця ініціатива сприяла транскордонній і миротворчій діяльності мереж. Подібна активність, реалізована за принципом «знизу догори», підвищувала ефективність регіонального транскордонного управління і допомагала згладжувати конфлікти, що позитивно позначалося на відносинах між ірландськими громадами. Чинники ЄС, державні службовці та політичні мережі в Республіці Ірландія та Північній Ірландії прийняли мережевий стиль метауправління як засіб реалізації ініціатив програми ЄС з миру і примирення в Північній Ірландії.

Підписання Угоди Страсної п'ятниці 1998 р., а також процес розподілу влади та передачі повноважень у Північній Ірландії змінили динаміку внутрішньополітичних і зовнішньополітичних процесів, пов'язаних із врегулюванням північноірландського конфлікту та прикордонним співробітництвом у регіоні. Відновлення виконавчої влади в Північній Ірландії, функціонування Ради міністрів Північ-Південь (NSMC) та створення Спеціального органу з програм Європейського союзу (SEUPB) з його винятково європейськими повноваженнями – все це позитивно позначилося на реалізації ініціатив ЄС. Зовнішній вимір Угоди Страсної п'ятниці 1998 р. та її «три напрямки» забезпечили формальний інституціональний канал для транскордонних і миротворчих політичних мереж на низовому рівні, щоб вони отримали змогу та, зрештою, почали відігравати активну роль у мирному процесі. Важливу роль у мирному процесі відіграє Цільова група з Північної Ірландії 2007 р. (NITF). Вона зробила відчутний внесок

ЄС у розбудову миру з моменту укладення Угоди Страсної п'ятниці і довела те, що ЄС відіграє довгострокову роль, несе відповідальність і робить свій внесок у майбутнє Північної Ірландії.

Європейський парламент і Європейська комісія також зробили вагомий внесок у вирішення конфлікту в Північній Ірландії. На початку 1980-х рр. Європейський парламент був єдиним форумом для представників обох частин Ірландії та Сполученого Королівства. Парламент сприяв подоланню розбіжностей і взаємодії між політиками. Еволюція Європейського парламенту згодом сприяла формуванню взаємозалежності та спільних цілей серед політиків. Дж. Г'юм став єдиним північноірландським націоналістом у Європейському парламенті у 1979 р. Він встановив тісні особисті стосунки з високопоставленими особами ЄС і лобював інтереси Північної Ірландії. Дж. Г'юм відіграв важливу роль у Комітеті з регіональної політики ЄС. Він вважав, що стратегічні пріоритети можуть пом'якшити конфлікти в Північній Ірландії, бо Комітети готують законодавство, яке може бути ухвалене на пленарних засіданнях. Дж. Г'юм використовував лобювання та інформаційні процеси для включення питань Північної Ірландії до порядку денного парламенту. Загалом стосунки між депутатами Європарламенту від Північної Ірландії були відзначені поєднанням конфлікту та співпраці. Дж. Г'юм підтримував зміцнення корпоративного духу та мережевої взаємодії, що сприяло визначенню напрямку реакції ЄС на конфлікт.

ЄС і процес інтеграції до ЄС Великої Британії та Республіки Ірландія сприяли мирному процесу в Північній Ірландії та підписанню Угоди Страсної п'ятниці. Брекзит кидає виклик і потенційно підриває ключові принципи цього врегулювання. ЄС більше не надаватиме контекст для діалогу, співпраці та підтримки. Членство у ЄС не мало однакового впливу на Республіку Ірландія та у Велику Британію. В останньому випадку, як засвідчив референдум щодо Брекзиту, концепція територіального суверенітету держави та її конституціоналізація виявилися дуже стійкими до будь-якого впливу ЄС, як наднаціонального органу, що передбачає передачу йому частини суверенітету. Лондон давно проводить свою власну незалежну від ЄС політику щодо Північної Ірландії, яка не змінилася після вступу до ЄС. З іншого боку, під час мирного процесу в Північній Ірландії відбулася зміна національної ідентичності ірландців, що проявляється у збільшенні кількості прихильників воз'єднання Північної Ірландії з Республікою Ірландія.

Література

1. The Belfast Agreement: An Agreement Reached at the Multi-Party Talks on Northern Ireland 1998.

Government of the UK. URL: https://assets.publishing.service.gov.uk/media/619500728fa8f5037d67b678/The_Belfast_Agreement_An_Agreement_Reached_at_the_Multi-Party_Talks_on_Northern_Ireland.pdf

2. Treaty of Maastricht on European Union 1992. *European Union law*. URL: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/treaty-of-maastricht-on-european-union.html>

3. Lagana G. *The European Union and the Northern Ireland Peace Process*. Palgrave Studies in European Union Politics. London : Palgrave Macmillan Cham, 2021. URL: https://doi.org/10.1007/978-3-030-59117-5_1

4. Hayward K., Murphy M. C. The EU's influence on the peace process and Agreement in NI in light of Brexit. *Ethnopolitics*. 2018. Vol. 17(3). URL: <https://doi.org/10.1080/17449057.2018.1472426>

5. Byrne S., Levasseur K., Reimer L. E. Building Peace in Northern Ireland: Hopes for the Future. *Humanity & Society*. 2022. Vol. 47. P. 49–68. URL: <https://doi.org/10.1177/01605976221107093>

6. Hayward K. The EU and the transformation of the Irish border. *Conciliation Resources*. Issue 22, 2011. January. URL: <https://www.c-r.org/accord/cross-border-peacebuilding/eu-and-transformation-irish-border>

7. Peatling G. *The failure of the Northern Ireland peace process*. Newbridge : Irish Academic Press, 2004. 292 p.

8. Cox M., Guelke A., Stephen F. *A farewell to arms?: beyond the Good Friday Agreement*. Manchester : Manchester University Press, 2006. 544 p.

9. McBride, I., Murray R., Harris N., Cole N. Northern Ireland Downing Street Joint Declaration 1993. *Quill Project*. Oxford : Pembroke College, 2024. URL: <https://www.quillproject.net/negotiation/228/overview>

10. Northern Ireland. *An official website of the European Union*. URL: https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/themes/northern-ireland-peace-programme_en

11. Conall D., Aidan C. The European Union and Northern Ireland. *European Parliamentary Research Service (EPRS)*. November 7, 2014. URL: <https://www.eprs.europa.eu/542144-EU-and-Northern-Ireland-FINAL.pdf>

12. Peace IV. *Special EU Programme Body (SEUPB)*. URL: <https://www.seupb.eu/current-programmes/peace-iv>

13. Interreg Europe. URL: <https://www.interregeurope.eu/>

14. Protocol on Ireland/Northern Ireland. 11 October 2023. *Government of Ireland*. URL: <https://www.gov.ie/en/publication/c3bf8-protocol-on-irelandnorthern-ireland/>

15. Lagana D. What the EU could learn from the Northern Ireland peace process. *European Politics and Policy*. March 11, 2022. URL: <https://blogs.lse.ac.uk/europpblog/2022/03/11/what-the-eu-could-learn-from-the-northern-ireland-peace-process/>

16. Northern Ireland PEACE PLUS programme. *European Parliament*. URL: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/102/northern-ireland-peace-programme>

17. Harvey C. The Irish border / In F. Fabbrini (Ed.). *The law and politics of Brexit: volume II: the Withdrawal Agreement*. P. 148–168. Oxford : Oxford University Press, 2020. URL: <https://doi.org/10.1093/oso/9780198848356.003.0007>

18. Lagana G. John Hume and the EU's Role in the Northern Ireland Peace Process. *Global Policy*. 13 November, 2020. URL: <https://www.globalpolicyjournal.com/blog/13/11/2020/john-hume-and-eus-role-northern-ireland-peace-process>

19. Tannam E. Intergovernmental and cross-border civil service cooperation: The Good Friday agreement and Brexit. *Ethnopolitics (Special Issue: The Twentieth Anniversary of the Good Friday Agreement)*. 2018. Vol. 17(3). P. 243–263.

20. Murphy M. C. *Europe and Northern Ireland's future: Negotiating Brexit's unique case*. London: Agenda Publishing, 2018.

21. Hayward K., Phinnemore K. An EU presence in Northern Ireland after Brexit. *UK in a changing Europe*. 9 April, 2020. URL: <https://ukandeu.ac.uk/explainers/an-eu-presence-in-northern-ireland-after-brexit/>

22. The Common Travel Area and the special status of Irish citizens in UK law. *House of Commons Library*. August 16m 2023. URL: <https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-7661/>

23. Barnier and Coveney hold press conference in Brussels. *Mikk Media News Network*. September 4, 2017. URL: https://www.youtube.com/watch?v=fZq_HIDTeXg

24. Legg G. *Northern Ireland and the Politics of Boredom: Conflict, Capital & Culture*. Manchester, UK: Manchester University Press, 2020.

Анотація

Марусинець М. М. Роль ЄС у врегулюванні північноірландського конфлікту. – Стаття.

У статті проаналізовано роль ЄС у встановленні та підтримці миру в Північній Ірландії. Визначено, що спільна європейська інтеграція Республіки Ірландія та Великої Британії відіграла важливу роль у мирному процесі та суттєво допомогла знизити напруженість у політичній і соціально-економічній сферах взаємодії між ірландським народом, який до 1922 р. існував у єдиній ірландській державі, але через низку історичних подій був розділений на незалежну Республіку Ірландію і Північну Ірландію у складі Великої Британії. ЄС і спільна європейська інтеграція дали змогу з часом знизити політичну значущість кордону між двома сусідніми і спорідненими державами. Після Брекзиту ЄС намагається згладити напруженість на ірландському кордоні за допомогою мирних ініціатив, відновлюючи маргіналізовані прикордонні райони та сприяючи транскордонному співробітництву на національному рівні. Але, незважаючи на таку пряму участь ЄС у житті спільноти, стійкість транскордонного миробудівництва на місцевому рівні викликає сумніви.

Аргументовано, що північноірландський політик, один із засновників Соціал-демократичної та лейбористської партії, лауреат Нобелівської премії миру за 1998 р. Дж. Г'юм відіграв ключову роль у Європейському парламенті. Він сприяв імплементації комплексної стратегії ЄС щодо врегулювання Північноірландського конфлікту та наданні економічної допомоги Північній Ірландії. Європейська комісія також зіграла важливу роль у мирному процесі. Європейська комісія та її президент Ж. Делор ще у

1989 р. взяли на себе зобов'язання сприяти миру і примиренню у Північній Ірландії.

ЄС і європейська інтеграція Великої Британії та Республіки Ірландія сприяли мирному процесу в Північній Ірландії та підписанню Угоди Страсної п'ятниці 1998 р. ЄС сприяло транскордонному співробітництву та встановленню «прозорого кордону» між Республікою Ірландія та Північною Ірландією. ЄС відіграла провідну роль у тому, що кордон став центром забезпечення безпеки між британською та ірландською державами. Після Брекзиту ЄС продовжує підтримувати мирний процес у Північній Ірландії. ЄС сприяє забезпеченню «прозорості» кордону на острові Ірландія та подальшому транскордонному співробітництву завдяки Протоколу Північної Ірландії, що є частиною договору про Брекзит між Великою Британією та ЄС.

Ключові слова: ЄС, Північна Ірландія, Республіка Ірландія, Великобританія, північноірландський конфлікт, мирний процес, миробудівництво, Угода Страсної п'ятниці, європейська інтеграція, Брекзит.

Summary

Marusynets M. M. The role of the EU in resolving the Northern Ireland conflict. – Article.

The article analyses the role of the EU in establishing and maintaining peace in Northern Ireland. It is established that the joint European integration of the Republic of Ireland and the United Kingdom played an important role in the peace process and significantly helped to reduce tensions in the political and socio-economic spheres of interaction between the Irish people, who until 1922 lived in a single Irish state, but due to a number of historical events were divided into an independent Republic of Ireland and Northern Ireland as part of the United Kingdom. The EU and common European integration have made it possible to reduce the political significance of the border between the two neighbouring and related states over time. After Brexit, the EU has been trying to ease tensions on the Irish border through peace initiatives, restoring marginalised border areas and promoting cross-border cooperation at the national level. However, despite this direct involvement of the EU in the community, the sustainability of cross-border peace building at the local level is questionable.

It is argued that J. Hume, a Northern Irish politician, one of the founders of the Social Democratic and Labour parties, and a 1998 Nobel Peace Prize winner, played a key role in the European Parliament. He contributed to the implementation of the EU's comprehensive strategy to resolve the Northern Ireland conflict and provide economic assistance to Northern Ireland. The European Commission also played an important role in the peace process. The European Commission and its President, J. Delors, committed themselves to promoting peace and reconciliation in Northern Ireland as early as 1989.

The EU and the EU integration process of the United Kingdom and the Republic of Ireland contributed to the peace process in Northern Ireland and the signing of the Good Friday Agreement in 1998. The EU promoted cross-border cooperation and the establishment of a "transparent border" between the Republic of Ireland

and Northern Ireland. The EU has played a leading role in making the border a focal point for security between the British and Irish states. After Brexit, the EU continues to support the peace process in Northern Ireland. The EU promotes border “transparency” on the island of Ireland and facilitates further cross-border cooperation through

the Northern Ireland Protocol, which is part of the UK–EU Brexit treaty.

Key words: EU, Northern Ireland, Republic of Ireland, United Kingdom, the Northern Ireland conflict, peace process, peacebuilding, Good Friday Agreement, European integration, Brexit.